

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ: ЗМІСТ, СКЛАД, РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу групи 472-2
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Тимко Олег Русланович _____

Керівник:

асистент кафедри фінансів і кредиту, к.е.н.

Легкоступ Ігор Іванович _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № 11 від 29 травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ	5
1.1. Міжнародні фінанси та їх роль у формуванні фінансових ресурсів	5
1.2. Зміст та склад міжнародних фінансових потоків	10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ	16
2.1. Аналіз міжнародних фінансових потоків від експортно-імпортних операцій	16
2.2. Аналіз міжнародних фінансових потоків від інвестування	22
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ	32
3.1. Сучасний стан міжнародних фінансових потоків України	32
3.2. Проблеми міжнародних фінансових відносин України та напрями їх вирішення	37
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Для кожної держави міжнародні фінансові відносини є надто важливими для її економічного розвитку. Через міжнародні економічні зв'язки суб'єкти держав обмінюються сировиною, товарами, послугами, технологіями, капіталом, які необхідні їм для виробництва та забезпечення іншої різнопланової діяльності. В результаті міжнародних економічних відносин утворюються вхідні та вихідні міжнародні фінансові потоки, через які поступає валюта до держави або виходить за її межі. Для України міжнародна фінансова підтримка стала життєво необхідною під час російсько-української війни, оскільки різко зросли витрати на оборону і зібраних податків на це не вистачало. Важливість міжнародних фінансів для стійкого економічного розвитку та захисту України зумовили вибір мною теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення змісту та складу міжнародних фінансових потоків, їх проблематики та пошук шляхів покращення їх стану для економіки України.

Завданнями кваліфікаційної роботи стали:

- визначення сутності міжнародних фінансів та їх роль у формуванні фінансових ресурсів;
- дослідження змісту та складу міжнародних фінансових потоків;
- аналіз міжнародних фінансових потоків України від експортно-імпортних операцій;
- аналіз міжнародних фінансових потоків України від інвестування;
- дослідження сучасного стану міжнародних фінансових потоків України;
- виявлення проблем міжнародних фінансових відносин України та пошук напрямків їх вирішення.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є міжнародні фінансово-економічні відносини. Предметом кваліфікаційної роботи є вхідні та вихідні міжнародні фінансові потоки, їх склад, механізм та проблематика формування.

Методологічна база дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові методи – історичний, логічний, аналізу, синтезу, порівняння, групування, аналогія. А також застосовано специфічні методи економічного дослідження – статистичний, ілюстративний, фінансового аналізу, коефіцієнтів.

Інформаційною базою дослідження стали джерела аналітичних даних і матеріали, які використані в процесі виконання поставлених завдань – фінансова та статистична звітність Національного банку України, Державного комітету статистики України, матеріали з сайтів Інтенету на тему міжнародних фінансів.

Обсяг кваліфікаційної роботи – 54 сторінки. Структура кваліфікаційної роботи – вступ, три розділи, кожний з яких містить два підрозділи, висновки, список використаних джерел. Робота містить 3 таблиці та 13 рисунків.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ

1.1. Міжнародні фінанси та їх роль у формуванні фінансових ресурсів

Міжнародні фінанси в науці визначаються як сукупність фінансово-економічних відносин, пов'язаних з формуванням і використанням коштів, необхідних для здійснення зовнішньої економічної діяльності, а також для економічної діяльності підприємств міжнародної торгівлі і держав [18, с. 65].

Міжнародні фінанси, також, науковці визначають як сукупність грошово-економічних відносин, які виникають в результаті економічних операцій (торгових, валютних або інвестиційних) між резидентом однієї країни і резидентом іншої іноземної країни. [22, с. 125]

Відносини у сфері міжнародних фінансів пов'язані з багатьма часовими та просторовими факторами на міжнародних ринках, такими як:

- Валюта та валютні відносини;
- Кредит та кредитні відносини;
- Інвестиції та інвестиційні відносини;
- Товари і експортно-імпортні відносини і т. д.

Ці фактори обумовлені невизначеністю і коливаннями цін на валюту, валютних курсів, цін на цінні папери, відмінностями в рівнях інфляції між країнами, а також відмінностями в процентних ставках та національній економічній політиці [29, с. 215].

Зростаюча невизначеність і ризики, пов'язані з міжнародним фінансуванням, посилюються тим фактом, що компанії, що працюють на міжнародних ринках, практично не впливають на економіку країн, в яких вони здійснюють свою діяльність. Тому при виборі між декількома варіантами прийняття фінансових рішень міжнародний бізнес повинен

проаналізувати вплив на вартість компанії майбутніх витрат і доходів (тривалість комерційних операцій), просторову або територіальну віддаленість та інші фактори невизначеності, пов'язані з необхідністю роботи в декількох валютах.

За час свого існування і розвитку міжнародні фінанси стали одним із найважливіших компонентів світової економіки, надаючи вирішальний вплив як на вітчизняну фінансову систему, так і на світову економіку в цілому.

Міжнародні фінанси виступають як інтегрована система, основними елементами якої є:

1) глобальна або загальносвітова валютна система. Вона характеризується наступними складовими:

- національна і резервна валюти ;
- колективні міжнародні валюти;
- умови конвертації валют;
- валютний паритет;
- обмінний курс;
- механізми регулювання національних і міжнародних обмінних курсів.;

2) міжнародні розрахунки. У процесі них здійснюється купівля та продаж товарів, факторів виробництва та інших фінансових інструментів. Платіжний баланс кожної держави, відображає всі операції, пов'язані з міжнародними розрахунками.;

3) міжнародні фінансові ринки. На них торгують певними фінансовими інструментами, такими як валюти, позики та цінні папери;

4) міжнародне оподаткування як компонент фінансової системи;

5) міжнародний фінансовий менеджмент транснаціональних компаній (ТНК), основним механізмом якого є міжнародні інвестиції, управління ризиками та транскордонне фінансування.

На малюнку 1.1 показані основні компоненти міжнародних фінансів у міжнародному фінансовому середовищі.

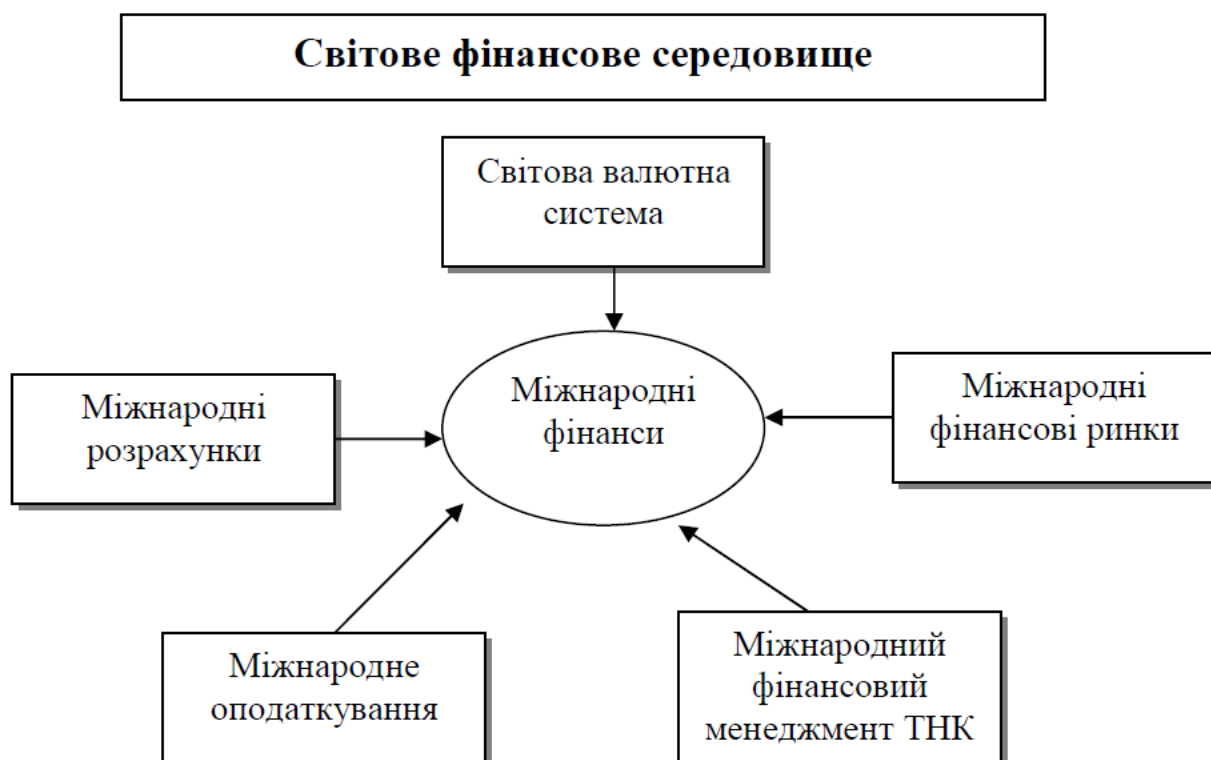

Рис. 1.1. Складові елементи сфери міжнародних фінансів [5, с. 51]

Основними функціями міжнародних фінансів є наступні [17, с. 78]:

- розподільча, розподіл міжнародних фінансових потоків. Тобто складові міжнародних фінансів використовуються для розподілу та перерозподілу сукупного світового виробництва. Завдяки існуванню міжнародних фінансових потоків кошти генеруються, розподіляються і використовуються для задоволення різних потреб світової економіки і сільського господарства. Функція розподілу забезпечує збалансоване та ефективне глобальне виробництво та економічний розвиток у всіх секторах світової економіки для найбільш ефективного задоволення потреб міжнародного співтовариства.;

- Контрольна функція, суть якої полягає в контролі в грошовій формі за процесами виробництва і розподілу суспільних продуктів країн шляхом обліку та аналізу їх руху. Результатом контрольної функції є прийняття рішень про використання та обіг міжнародних фінансів, а також накопичення

інформації для розробки міжнародної фінансової та валютно-кредитної політики та її реалізації;

- Регулююча функція пов'язана з управлінням міжнародними фінансовими потоками і фінансовими інститутами за допомогою змін у фінансуванні в процесі відтворення;

- Стабілізаційна функція. Її зміст полягає у створенні надійних умов для економічних і соціальних відносин у світовій економіці [17, с. 80].

Міжнародні фінанси базуються на міжнародних фінансових операціях, які утворюють грошові міжнародні потоки. Міжнародні фінансові операції являють собою діяльність, яка здійснюється на міжнародних фінансових ринках і спрямована на організацію та управління фінансовими відносинами, пов'язаними з формуванням і використанням коштів у міжнародному фінансовому середовищі, а також на вирішення супутніх проблем. Фінансові операції використовуються для переміщення різних фінансових активів, включаючи національну та іноземну валюту, цінні папери, нерухомість та дорогоцінні метали. Основними міжнародними фінансовими операціями є наступні (рис. 1.2):

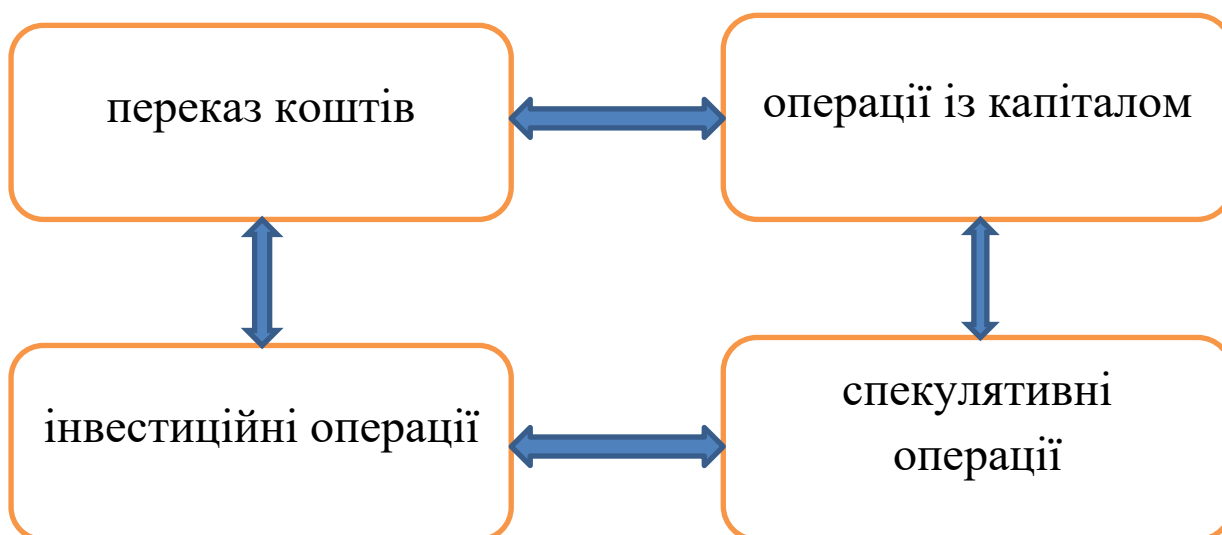

Рис. 1.2. Міжнародні фінансові операції

- Переказ грошових коштів ;
- Операції з капіталом ;

- Інвестиційний бізнес;
- Спекулятивні операції.

Міжнародні фінанси сприяють подальшій інтернаціоналізації глобальної економічної системи, соціально-економічних і валютно-кредитних відносин, транскордонному переміщенню фінансових ресурсів і припливу міжнародних коштів. Міжнародні фінансові відносини впливають на розвиток фінансової системи за допомогою інтернаціоналізації міжнародної торгівлі, валютних і кредитних відносин, міжнародної торгівлі цінними паперами та інвестицій. Міжнародні фінанси формують взаємозв'язок між процесами міжнародного обміну і створюють єдину систему міжнародних валютних, фінансових і кредитних відносин [14, с. 97].

Міжнародне фінансування надає додаткові фінансові ресурси фінансовій системі країни за допомогою таких механізмів, як імпортна та експортна торгівля, інвестиції, міжнародні позики, грантові програми, підтримка міжнародних організацій та позики міжнародних фінансових установ.

Міжнародні фінанси відображають перерозподільні відносини між країнами, що призводять до припливу коштів з-за кордону і відтоку капіталу за кордон. Міжнародні фінансові відносини включають в себе переказ коштів між різними державними структурами, між урядами, між компаніями і їх банками, між громадянами і урядами держав.

Сектор міжнародних фінансів включає: фінанси міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, Європейський союз або НАТО; фінанси міжнародних фінансових установ, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк або Європейський центральний банк, а також міжнародні фінансові ринки, на яких компанії купують та продають активи в кожній країні.

Міжнародні фінанси сприяють інтернаціоналізації та інтеграції глобальної економічної системи, соціально-економічних і валютно-кредитних відносин, транскордонному переміщенню фінансових ресурсів і

міжнародним фінансовим потокам. Міжнародні фінансові відносини впливають на розвиток фінансової системи за допомогою інтернаціоналізації міжнародної торгівлі, валютних відносин, міжнародної торгівлі цінними паперами та інвестицій. Міжнародні фінанси формують співвідношення міжнародного обміну і створюють єдину систему міжнародних валютних, фінансових і кредитних відносин.

Міжнародне фінансування забезпечує фінансову систему країни додатковими фінансовими ресурсами за допомогою таких механізмів, як:

- Імпортна та експортна торгівля.
- Надходження інвестицій.
- Одержання міжнародних позик.
- Грантові програми.
- Фінансова підтримка міжнародних організацій.
- Позики міжнародних фінансових інститутів [18, с. 168].

1.2. Зміст та склад міжнародних фінансових потоків

Грошовий потік (cash flow) - це отриманий або здійснений платіж.

Грошовий потік має 3 ключові характеристики:

- 1) розмір, або величину,
- 2) напрямок,
- 3) час.

Міжнародні валютно-фінансові потоки - це потоки іноземної валюти та/або інших фінансових активів, обумовлені економічною або іншою діяльністю економічних суб'єктів [21].

Міжнародні фінансові потоки потрібні для переміщення товарів, послуг і міждержавного перерозподілу грошового капіталу між конкуруючими суб'єктами світового ринку. Вони дають уявлення про стан

ринку та іншу інформацію, що слугує орієнтиром для прийняття рішень менеджерами.

Серед факторів, що впливають на рух міжнародних фінансових потоків, - стан економіки, структурні реформи у економіці, масштабне перенесення низькотехнологічних виробництв за кордон, лібералізація взаємної торгівлі держав-членів СОТ/ГАТТ, міждержавна інфраструктура, різниця в темпах інфляції та рівні процентних ставок, тощо [29, с. 98].

До основних каналів руху міжнародних фінансових потоків відносяться наступні:

- 1) валютні, кредитні та платіжні послуги для обслуговування купівлі та продажу товарів (включаючи золото) та послуг;
- 2) торгівля валютою;
- 3) операції із цінними паперами та іншими фінансовими інструментами;
- 4) іноземні інвестиції в основний і оборотний капітал;
- 5) перерозподіл частини національного доходу через бюджети у вигляді допомоги країнам, що розвиваються і національних внесків до міжнародних організацій.

Існує класифікація міжнародних валютних і фінансових потоків за наступними критеріями [17, с. 89]:

I. За типом економічних операцій:

- а) Зовнішня торгівля - опосередковують операції торгівлі товарами і послугами, поточні операції);
- б) Капітальні (кредитна та інвестиційна діяльність);
- в) Спекулятивні (не пов'язані із виробничою діяльністю);
- г) Балансуючі (балансування зовнішніх платежів і розрахунків держав).

II. За видом економічної діяльності:

- а) Оплата товарів;
- б) Оплата послуг;
- в) Поточні та капітальні перекази грошових коштів;

- г) Короткострокові, середньострокові та довгострокові позики;
- д) Прямі інвестиції та портфельні інвестиції;
- е) Рух резервних активів.

III. За ознаками часу:

- а) Короткострокові потоки капіталу;
- б) Середньо - і довгострокові потоки капіталу.

За характером власності на джерела:

а) приватні гроші потоки міжнародних банків, транснаціональних компаній, приватних осіб тощо.;

б) офіційні грошові потоки - це ресурси національних урядів, міжнародних та офіційних організацій.

Розподіл грошових і фінансових потоків на приватні і державні, в залежності від джерела, впливає на формування наступних основних типів грошових і фінансових потоків:

- міжнародні фінансові потоки, що направляються з приватних джерел у приватну власність;

- міжнародні фінансові потоки, що направляються з державних джерел у приватну власність;

- міжнародні фінансові потоки, спрямовані з приватної власності в державну;

- міжнародні фінансові потоки, спрямовані з офіційних джерел в офіційну власність.

Отже, завдяки своїм характеристикам міжнародні фінансові потоки є найбільш мобільним видом світових економічних ресурсів і перерозподіляються між різними учасниками міжнародних економічних відносин. Рух міжнародних фінансових потоків має певний механізм, який визначається як міжнародними правилами на основі міжнародних угод, так і іншими факторами, механізмами і дією господарського права. А міжнародні фінансові потоки отримують своє вираження у сукупності світових фінансових ринків і міжнародних фінансових інститутів.

Типи міжнародних фінансових потоків зображені на рис. 1.3.

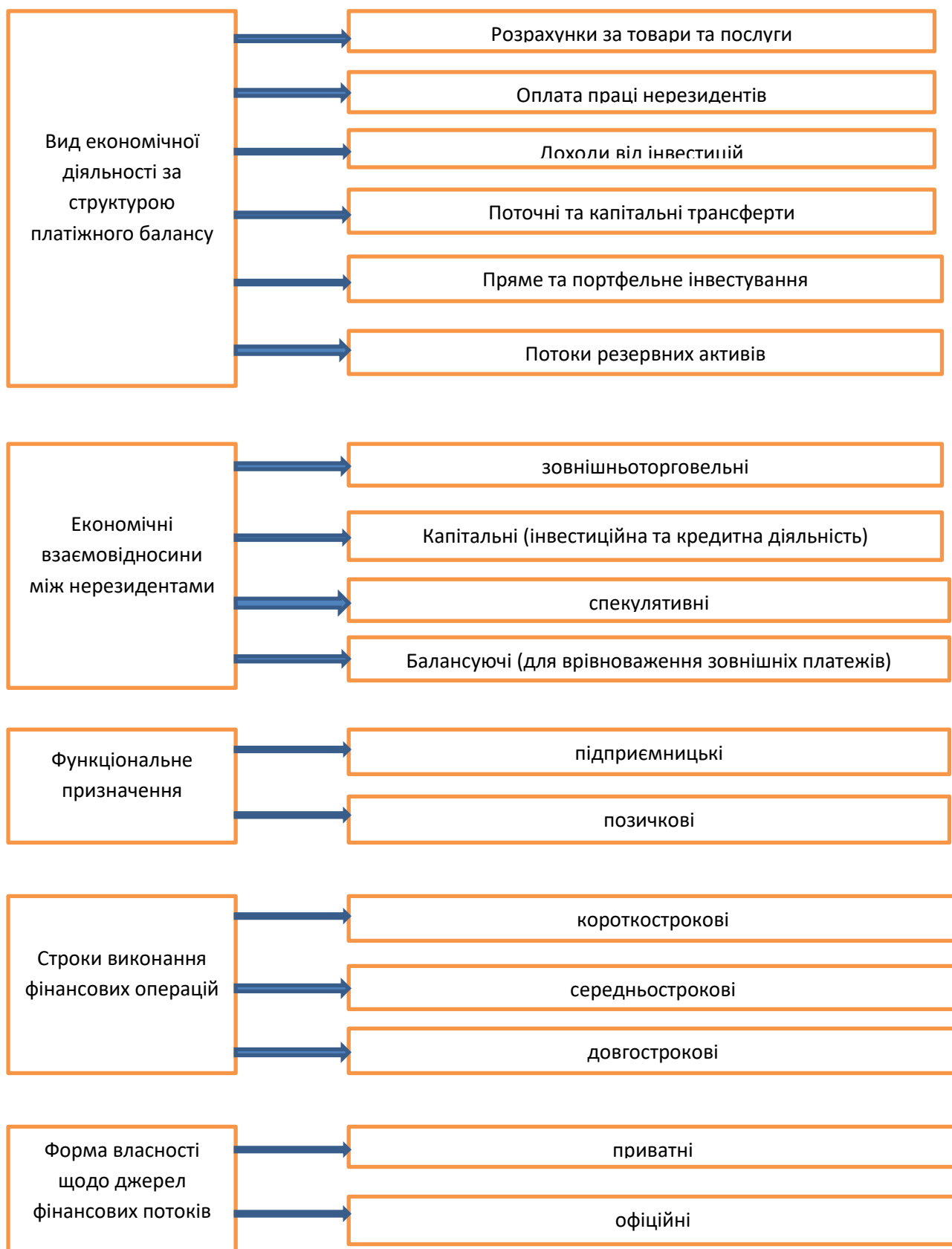

Рис. 1.3. Склад міжнародних фінансових потоків [17, с. 89]

Обсяг і напрямок руху міжнародних фінансових потоків залежить від різних факторів. Це:

1) стан світової економіки. Таким чином, економічний спад в розвинених країнах, як правило, призводить до зниження темпів зростання світової торгівлі, і навпаки;

2) послаблення торгових бар'єрів;

3) різні темпи економічного розвитку країни (синхронність або асинхронність в економіках найбільших країн);

4) структурна перебудова та галузева структура економіки країни;

5) диференційований розрив між рівнем інфляції та процентними ставками;

б) випереджаюче зростання міжнародних потоків капіталу порівняно із зростанням міжнародної торгівлі. Це відбивається на розмірах міжнародних фінансових ринків;

7) перехід від трудомісткого виробництва до наукомісткого в розвинених країнах;

8) диверсифікація діяльності ТНК, включаючи міжнародні інвестиції в спільні підприємства. Спільні підприємства зменшують потребу в перевезенні продукції з однієї країни в іншу. Це скорочує обсяг міжнародної торгівлі, але збільшує міжнародні інвестиції. Крім того, транснаціональні компанії здійснюють великомасштабну релокацію низькотехнологічних виробництв за кордон;

9) зростання дефіциту платіжного балансу через дисбаланси в міжнародних розрахунках [5, с. 63].

Міжнародні фінансові потоки направляються в ті регіони світу, де вони найбільш затребувані і мають найбільш вигідні можливості.

Рух фінансових потоків (у вигляді валютних переказів, різних фінансових і кредитних продуктів) здійснюється через банки, спеціалізовані фінансово-кредитні установи, фондові біржі, які формують світові фінансові ринки.

Отже, за час свого існування і розвитку міжнародні фінанси стали одним із найважливіших компонентів світової економіки, надаючи вирішальний вплив як на вітчизняну фінансову систему, так і на світову економіку в цілому.

Міжнародні фінансові потоки надають додаткові фінансові ресурси фінансовій системі країни за допомогою таких механізмів, як імпортна та експортна торгівля, інвестиції, міжнародні позики, грантові програми, підтримка міжнародних організацій та позики міжнародних фінансових установ.

Міжнародні валютно-фінансові потоки - це потоки іноземної валюти та/або інших фінансових активів, обумовлені економічною або іншою діяльністю економічних суб'єктів.

Міжнародні фінансові потоки потрібні для переміщення товарів, послуг і міждержавного перерозподілу грошового капіталу між конкуруючими суб'єктами світового ринку. Вони дають уявлення про стан ринку та іншу інформацію, що слугує орієнтиром для прийняття рішень менеджерами.

До основних каналів руху міжнародних фінансових потоків відносяться наступні:

- 1) валютні, кредитні та платіжні послуги для обслуговування купівлі та продажу товарів (включаючи золото) та послуг;
- 2) торгівля валютою;
- 3) операції із цінними паперами та іншими фінансовими інструментами;
- 4) іноземні інвестиції в основний і оборотний капітал;
- 5) перерозподіл частини національного доходу через бюджети у вигляді допомоги країнам, що розвиваються і національних внесків до міжнародних організацій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз міжнародних фінансових потоків від експортно-імпортних операцій

Міжнародна торгівля вже кілька століть є важливою сферою міжнародних економічних відносин. З розвитком фінансового ринку наприкінці минулого століття фінансові операції почали відігравати важливу роль, але міжнародна торгівля залишається пріоритетною сферою у формуванні зовнішньоекономічних відносин між державами. Забезпечення розвитку та створення умов для ефективного ведення міжнародної торгівлі зміцнює економічні позиції країни, позитивно впливає на економіку країни та її світогляд. В свій час Д.Рікардо наголошував, що торгівля дає доступ до іноземних товарів і технологій, дозволяє країнам, використовувати цей ресурс, який позитивно впливає на економіку. Нині розробляються більш прийнятні варіанти регулювання відносин у міжнародній підприємницькій діяльності. Економічна інтеграція найбільше сприяє покращенню розвитку України, розвитку добробуту людей, уникненню проблеми порушення державного суверенітету та національної безпеки. Керівники політичних та економічних інституцій розглядають заходи щодо врегулювання відносин і з сусідніми європейськими країнами.

Для України міжнародна торгівля є важливим напрямом економічної діяльності. Завдяки експортним операціям Україна може продавати надлишки продукції вітчизняного виробництва, та отримувати валютні надходження від країн-покупців. До товарів, які постачаються на експорт з України, відносяться – збіжжя, мед, горіхи, борошно, фрукти та овочі, та інші продукти сільського господарства. Також, на експорт постачаються металопродукція, добрива, деякі промислові товари.

Таблиця 2.1

Експорт, імпорт та зовнішньоторговельне сальдо України
за 2005-2023 роки, млн. грн.

Номінальний ВВП за рік		експорт		імпорт		сальдо (експорт – імпорт)	
		товарів та послуг	% ВВП	товарів та послуг	% ВВП		% ВВП
1	2	3	4	5	6	7	8
2005	441452	227252	51.5	-223555	-50.6	3697	0.8
2006	544153	253707	46.6	-269200	-49.5	-15493	-2.8
2007	720731	323205	44.8	-364373	-50.6	-41168	-5.7
2008	948056	444859	46.9	-520588	-54.9	-75729	-8.0
2009	913345	423564	46.4	-438860	-48.0	-15296	-1.7
2010	1082569	549365	50.7	-580944	-53.7	-31579	-2.9
2011	1316600	707953	53.8	-779028	-59.2	-71075	-5.4
2012	1408889	717347	50.9	-835394	-59.3	-118047	-8.4
2013	1454931	681899	46.9	-805662	-55.4	-123763	-8.5
2014	1566728	770121	49.2	-834133	-53.2	-64012	-4.1
2015	1979458	1044541	52.8	-1084016	-54.8	-39475	-2.0
2016	2383182	1174625	49.3	-1323127	-55.5	-148502	-6.2
2017	2982920	1430230	47.9	-1618749	-54.3	-188519	-6.3
2018	3558706	1608890	45.2	-1914893	-53.8	-306003	-8.6
2019	3974564	1636416	41.2	-1947599	-49.0	-311183	-7.8
2020	4194102	1637399	39.0	-1681526	-40.1	-44127	-1.1
2021	5459574	2224704	40.7	-2286067	-41.9	-61363	-1.1
2022	5191028	1840563	35.5	-2712325	-52.3	-871762	-16.8
2023	6537825	1868904	28.6	-3237014	-49.5	-1368110	-20.9

Джерело: [4].

Суми експорту, імпорту та зовнішньо - торговельне сальдо України за 2005-2023 роки представлені у таблиці 2.1.

Імпортні операції теж є важливими для економіки нашої держави. Завдяки імпортним технологіям ми можемо удосконалювати свою матеріально-технічну базу, розвивати науково-технічний прогрес. Імпортні товари дають можливість замінити ті товари, які ми не виробляємо всередині країни. До них відносяться електроніка, автомобілі, меблі, продовольчі товари, промислові споживчі товари, одяг тощо.

У період війни 2022-2024 рр. завдяки імпорту Україна отримує озброєння, дрони, військове спорядження, ті інші засоби та зброю, необхідні для захисту нашої держави від зовнішньої агресії.

Міжнародні фінансові потоки від експорту та імпорту розподіляються таким чином: від експорту поступає іноземна валюта до України, а для купівлі імпортних товарів валюта перераховується за кордон. Різниця між потоками від експорту та імпорту називається зовнішньоторговельне сальдо.

Як показує аналіз таблиці 2.1, починаючи з 2005 року до 2021 року суми, які надходили від експорту, постійно зростали. У 2021 році експортні доходи дорівнювали 2,2 трлн. грн. У 2022 році доходи від експорту впали до 1,8 трлн. грн. у зв'язку із початком війни РФ проти України. Були окуповані південні порти, з яких вивозились морським шляхом експортні товари – Маріуполь, Бердянськ, Херсон та заблоковані порт Одеса, Миколаїв. У 2023 році експорт дещо зріс до 1,9 трлн. грн., проте досягти довоєнного рівня не вдалося.

Імпорт з 2010 по 2019 роки постійно зростав в абсолютній сумі. У 2020 році імпорт дещо знизився до 1,7 трлн. грн., проте вже з 2021 року він став знову зростати і досяг 3,2 трлн. грн. у 2022 році. Імпорт під час війни зростав тому, що були окуповані східні території України, порушені логістичні зв'язки, отже, потрібно було завозити товари, які раніше вироблялися в Україні, з-за кордону.

Динаміка частки експорту до ВВП України за 2014-2023 роки зображена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Експорт товарів і послуг з України за 2014-2023 роки, % до ВВП [4, 35]

Із аналізу динаміки експорту ми бачимо, що з 2015 року частка експорту у ВВП постійно зменшувалась з 52,8 % у 2015 році до 28,6 % у 2023 році. Рекордне зниження експорту у 2023 році було спричинено військовими діями та блокуванням кордонів України, через що не можна було вивезти збіжжя та інші експортні товари з України. Зниження експорту негативно впливає на економіку України, оскільки до нашої держави надходить менше фінансових потоків від міжнародної торгівлі. Це негативно відбивається на економіці держави, оскільки український бюджет отримує менше податкових надходжень від експортних операцій, а підприємства-експортери отримують менше обігових коштів для власної діяльності. Також поступає менше валюти на фінансовий ринок.

На рис. 2.2 зображена динаміка імпорту до України у відсотках до ВВП України.

Рис. 2.2. Імпорт товарів і послуг до України за 2014-2023 роки, % до ВВП [4, 35]

На рис. 2.2 бачимо, що починаючи із 2016 року частка імпорту до України у ВВП поступово зменшувалась із 55,5 % у 2016 році до 40,1 % у 2020 році. У 2022 році частка імпорту різко зросла до 52,3 %, що було пов'язано із початком воєнних дії та потребою у заміщенні імпортними товарами тих товарів, які раніше вироблялись в Україні і виробництво яких припинилося у зв'язку із війною. У 2023 році частка імпорту зменшилась до 49,5 % ВВП, що свідченням суттєвого фінансового потоку, який перераховується за кордон імпортерами.

Суттєве зростання частки імпорту з одної сторони допомагає нам завозити дефіцитні товари, яких потребує держава, а з іншої, вимиває валюту з України, що негативно відбивається на валютному курсі.

Рис. 2.3. Сальдо зовнішньоторговельного балансу України
за 2014-2023 роки, % до ВВП [35]

На рис. 2.3 зображена динаміка сальдо зовнішньоторговельного балансу України за 2014-2023 роки у % до ВВП. Із 2015 по 2019 роки сальдо зовнішньої торгівлі постійно зростало із 2 % до 7,8 %, або вчетверо. У 2020-2021 роках сальдо зменшилось до 1,1 %, тобто експорт та імпорт майже зрівнялись у сумах. А вже у 2022-2023 роках сальдо торгового балансу набагато зросло – до 16,8 % у 2022 році та 20,9 % у 2023 роках, що було пов'язано із війною, суттєвим скороченням експорту та зростанням імпорту.

Такого великого сальдо зовнішньої торгівлі, як у 2022-2023 роках, в Україні не було за роки незалежності. Велике сальдо зовнішньоторговельного балансу негативно впливає на економіку нашої країни, оскільки зменшує на цю суму фінансовий потік коштів до нашої держави. Економіка нашої країни втрачає кошти, які уходять за кордон та могли працювати на нашу економіку як інвестиційний ресурс. Український бюджет отримує менше податкових надходжень від експортних операцій, а

підприємства-експортери отримують менше обігових коштів для власної діяльності. На суму сальдо наша держава втрачає валютні надходження, збільшується попит на іноземну валюту, що негативно впливає на гривню, яка стає більш слабкою по відношенню до іноземних валют.

2.2. Аналіз міжнародних фінансових потоків від інвестування

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) - це довгострокові вкладення матеріальних активів або коштів в економіку певної держави іноземною компанією. Ці компанії, також, називаються компаніями або підприємствами - нерезидентами [1].

Як правило, вони оцінюються в мільйонах доларів США.

Прямі іноземні інвестиції є найбільш вигідною формою фінансування для країн, які розвиваються. Це пов'язано із тим, що іноземні інвестиції частково заміщають валовий внутрішній продукт країни і стимулюють його зростання. Для того щоб виробляти власний сукупний продукт, для бізнесу держави необхідно організувати виробництво, найняти працівників, придбати обладнання, технології та знайти початковий капітал.

Іноземні інвестиції надають хорошу можливість отримати початковий капітал без відсотків або позик. Іноземні інвестори вкладають власний капітал в економіку іншої країни і очікують, що цей капітал принесе їм прибуток у майбутньому.

Усі країни, які розвиваються, та й розвинені держави, прагнуть приймати та залучати іноземні інвестиції у свою економіку. Разом з іноземними інвестиціями такі країни отримують:

- Іноземну валюту, яка необхідна їм для ринкової стабілізації обмінного курсу і зміцнення національної валюти;

- Разом зі своїми коштами іноземні інвестори привносять технічні ноу-хау в країну інвестування, нові розробки, модернізують виробництво і послуги;

- Нові теорії та практики корпоративного менеджменту, які дозволяють створити сучасну команду для ринкового управління підприємствами або фінансовими установами;

- Різні інноваційні продукти, які пов'язані з інвестиціями іноземних інвесторів;

- Передовий інноваційний досвід управління іноземними фінансами, оскільки іноземні інвестори хочуть правильно розрахувати грошовий потік, співвіднести доходи із витратами, й отримати максимальний прибуток від своїх вкладень [18, с. 215].

Іноземні інвестори часто не обмежуються лише фінансовими вкладеннями. Разом із інвестованими коштами зі своєї країни іноземні інвестори відкривають виробництва, що вимагають різних ресурсів – людських, матеріальних, інтелектуальних.

Найчастіше ці галузі працюють на комерційній основі, а Україна отримує від залучення іноземного капіталу високоякісну сировину, виробляє нові продукти і надає послуги.

Залучення іноземних інвестицій є критично важливим для України. Це особливо необхідно зараз, коли наша країна зазнає величезних труднощів через розпочату війну та масштабну територіальну агресію Російської Федерації.

Коли в 2022 році розпочалася війна проти України, громадяни нашої держави почали масово від'їжджати в інші країни з метою порятунку від обстрілів та окупації. Кожен українець, кожна сім'я взяла із собою гроші, щоб можна було прожити перші кілька місяців за кордоном. Українці знімали гроші зі своїх банківських рахунків і конвертували їх в іноземну валюту. Після чого вони вивозили з собою цю валюту з країни.

Таким чином, українська держава відчула дефіцит валюти, оскільки валюта масово вивозилась із країни. Також, валюта була потрібна імпортерам. Отже, виник підвищений попит на іноземну валюту. Національний банк України вимушений був запровадити обмеження на вивезення валюти за кордон, але це лише тимчасово обмежило вивезення валюти.

У той же час, у зв'язку із цими процесами, наша країна також зіткнулася з обмеженнями на вивезення експортних товарів за межі України. Через блокаду південних портів - Одеси, Маріуполя, Бердянська та деяких інших портів наша країна не могла експортувати метали, добрива, вироби, крупи, борошно, соняшник, олію, горіхи, кукурудзу та інші традиційні експортні товари.

Разом із сільськогосподарською продукцією наша країна не могла експортувати продукцію української металургійної промисловості. До неї входили металовироби, напівфабрикати, металопрокат, металеве обладнання та верстати.

Оскільки наша країна не могла у довоєнних обсягах експортувати продукцію, надходження валюти в Україну суттєво зменшилося.

В результаті, з одного боку, населення стало більше купувати валюти і вивозити її за кордон, а з іншого – через обмеження експортної логістики почало надходити менше валюти, ніж до війни.

Така ситуація призвела до дефіциту іноземної валюти в Україні і збільшення попиту на неї, що потягнуло зростання вартості іноземної валюти, в основному долара і євро. Якщо до початку війни 2022 року обмінний курс становив 24 гривні за 1 долар, то до осені 2022 року він зріс більш ніж до 40 гривень за 1 долар. Ці події справили негативний вплив на вітчизняні домогосподарства: в той час як їхні гривневі доходи залишилися на довоєнному рівні або незначно зросли, порівнянні доходи в основних валютах впали на 30-40 %.

Через зростання вартості іноземної валюти майже вдвічі, ціни на товари та послуги також зросли. Зокрема, зростають ціни на імпортні товари. Це пов'язано з тим, що імпортерам необхідно обміняти гривню на іноземну валюту за новим підвищеним курсом, оскільки вони продають товар у гривні і знову купують товари за кордоном в іноземній валюті.

Таким чином, в нових реаліях валютного дефіциту наша країна гостро потребує додаткових валютних надходженнях для стабілізації обмінного курсу і задоволення збільшеного попиту на іноземну валюту.

У цій ситуації іноземні інвестиції в іноземній валюті відіграють надважливу роль.

Крім того, іноземні інвестиції дозволяють країні збільшити кількість робочих місць і вирішити проблеми з працевлаштуванням: з початку війни 24 лютого Україну покинуло понад 6,5 мільйонів осіб. Багато громадян України були змушені переїхати з зони бойових дій в Західну і Центральну Україну і шукати там роботу. Багато підприємців переносять свій бізнес в райони, де немає обстрілів і вирує мирне життя.

В даний час 30% населення України є безробітним. Очікується, що така ж ситуація збережеться і в наступному році. При такому високому рівні безробіття іноземні інвестиції допомагають наймати людей, які потребують роботи. Ці люди можуть почати працювати, отримувати зарплату і платити податки. Державі більше не потрібно надавати їм допомогу із бюджету та надавати різні пільги, оскільки вони самі себе забезпечують.

Таким чином, іноземні інвестиції сьогодні вкрай важливі для відновлення життя та економічного розвитку нашої країни.

Щоб підтвердити теоретичні висновки про вплив іноземних інвестицій на українську економіку, необхідно зробити аналітичне дослідження про суми прямих іноземних інвестицій, які вийшли з України, а також, надійшли в Україну. Для цього обсяг прямих іноземних інвестицій, вкладених в Україну іноземними інвесторами, потрібно порівняти із обсягом прямих

іноземних інвестицій, вивезених вітчизняними інвесторами і вкладених в економіку інших країн.

В останньому стовпці вказана різниця (сальдо) між обсягом прямих іноземних інвестицій, вкладених в Україну іноземними інвесторами, та обсягом прямих іноземних інвестицій, вивезених вітчизняними інвесторами та інвестованих в інші країни. Ця різниця вказує на те, чи переважали інвестиції в Україні або переважали суми, які вкладені вітчизняними інвесторами в інші країни.

Поруч із сумою інвестицій також зазначено, чи вона збільшилася порівняно з попереднім роком.

В останньому стовпці показано збільшення або зменшення сальдо інвестицій за рік [32].

Цей аналіз показує, як прямі іноземні інвестиції в Україну змінюються з кожним роком, наскільки вони збільшуються або зменшуються в довгостроковій перспективі.

У таблиці 2.2 зроблено аналіз прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які надійшли в Україну та із України з 2002 по 2023 рр. (млн. доларів США). У таблиці 2.2 показано зміну обсягу (приріст) прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну та з України у млн. доларів США) із 2002 по 2023 рік та вираховано їх річне сальдо або різниця. Позитивне річне сальдо свідчить, що в Україну надійшло більше інвестицій, ніж вийшло із неї [32].

Таблиця 2.2 показує, що починаючи із 2002 року сальдо прямих іноземних інвестицій до України було додатнім, лише у 2015 та 2020 роках було від'ємним - -407 млн. доларів США та -950 млн. доларів США відповідно.

Щорічний приріст прямих іноземних інвестицій ПІІ в Україну показав від'ємне значення у 2006 р., 2009 р., 2013-2015 рр., 2017 р., 2020 р. та 2022 роках. Найбільший спад інвестицій порівняно з попереднім роком був у 2015 та 2020 роках - -236,1 % та -118,2 % відповідно.

Таблиця 2.2

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), які надійшли в Україну та із України
з 2002 по 2023 рр. (млн. доларів США)

Рік	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
	Сума	Приріст	Сума	Приріст	Сума	%
1	2	3	4	5	6	7
2002	693		-5		+698	
2003	1424	731	13	18	+1411	102.1%
2004	1715	291	4	-9	+1711	21.3%
2005	7808	6093	275	271	+7533	340.3%
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23.8%
2007	9891	4287	673	806	+9218	60.7%
2008	10913	1022	1010	337	+9903	7.4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53.0%
2010	6495	1679	736	574	+5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	+7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	+7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92.7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.1%
2016	3810	4268	16	67	+3794	-1032.2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2.9%
2018	4455	763	-5	-13	+4460	21.1%
2019	5860	1405	648	653	+5212	16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6687	7555	-198	-280	+6885	-824.7%
2022	1152	-5535	529	727	+623	-91.0%
2023	4247	+3095	42	-487	+4205	+575.0%

Джерело: [32].

Таблиця 2.2 показує, що починаючи із 2002 року сальдо прямих іноземних інвестицій до України було додатнім, лише у 2015 та 2020 роках було від'ємним - -407 млн. доларів США та -950 млн. доларів США відповідно.

Щорічний приріст прямих іноземних інвестицій ПІІ в Україну показав від'ємне значення у 2006 р., 2009 р., 2013-2015 рр., 2017 р., 2020 р. та 2022 роках. Найбільший спад інвестицій порівняно з попереднім роком був у 2015 та 2020 роках - -236,1 % та -118,2 % відповідно.

На рис. 2.2 можна побачити динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну за 2002 – 2011 рр.

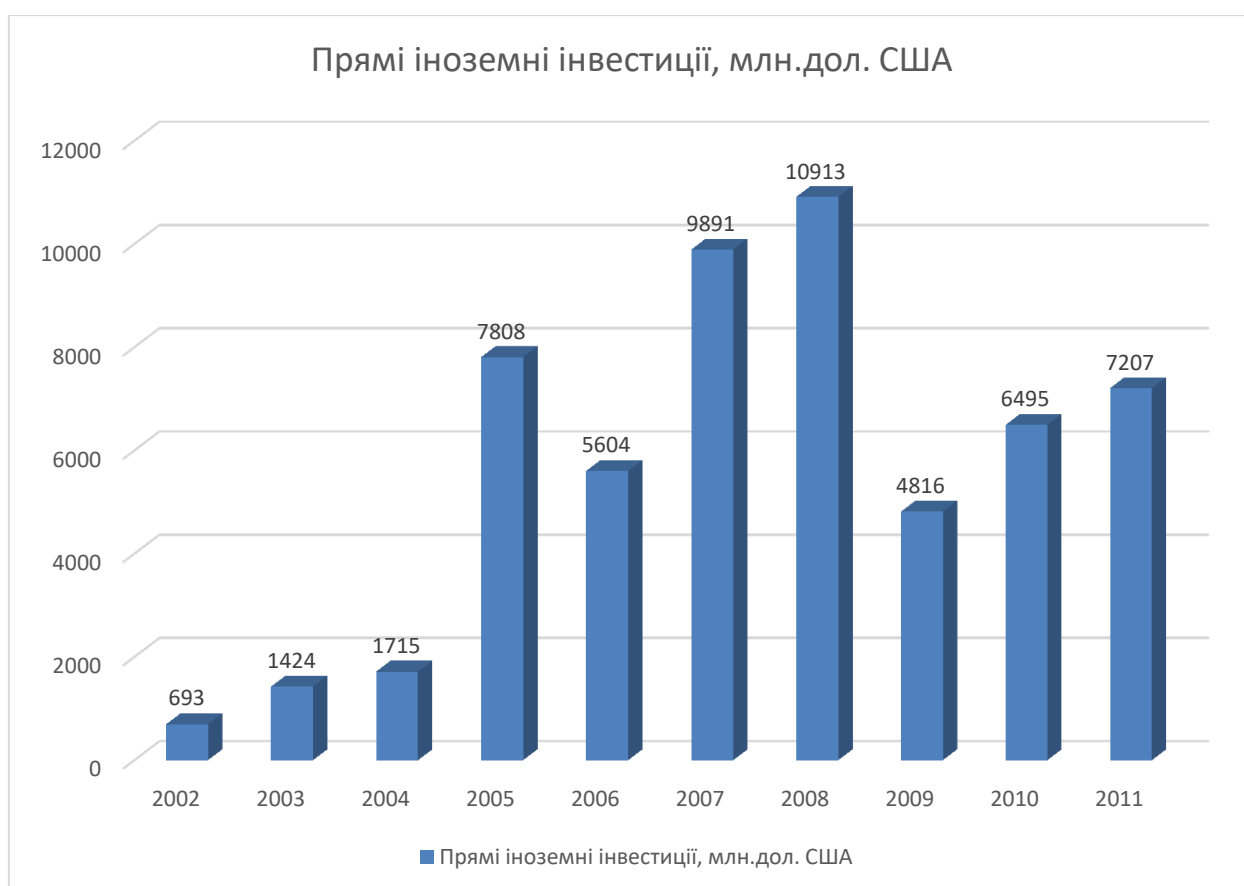

Рис. 2.2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну за 2002 - 2011 роки [32]

Як можна побачити з рис. 2.2, найбільші суми інвестицій поступали в економіку України у 2007 та у 2008 роках, а найменші – у 2002, 2003 та у 2004 роках.

Спад інвестицій у 2009 р. більше ніж удвічі порівняно з попереднім роком можна пояснити тим, що у 2008-2009 роках відбулась масштабна світова фінансово - економічна криза, яка спричинила скорочення інвестицій з розвинених країн у країни, що розвиваються, та які були вражені цією кризою.

На рис. 2.3 можна побачити динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну за 2012 – 2023 роки.

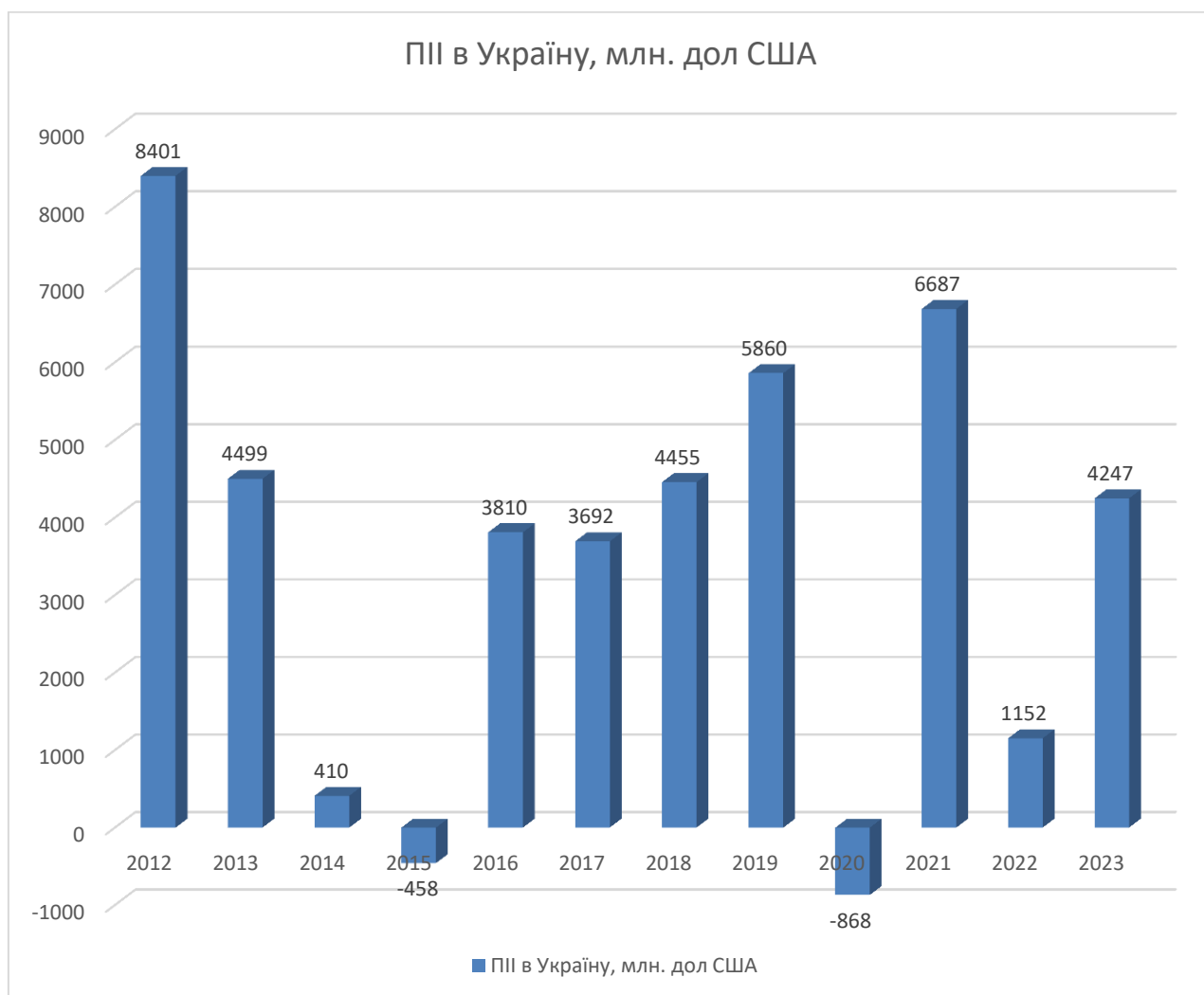

Рис. 2.3. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну за 2012 - 2023 роки [32]

Як можна побачити із рис. 2.3, від'ємні суми інвестицій в Україну були у 2015 р. та у 2020 роках - -458 та -868 млн. доларів США відповідно.

Це можна пояснити такими аргументами. У 2015 році відбулася економічна та фінансова криза в Україні, яка була спричинена війною на Сході України й анексією Криму. Гривна девальвувала з 8 грн. за долар США до 22 грн. за долар США. А у 2020 році відбулась світова пандемія коронавірусу, яка вплинула на скорочення інвестування у країни, що розвиваються, у тому числі, в Україну.

Суттєве скорочення у 2022 році інвестицій в Україну – з 6687 млн. доларів США до 1152 млн. доларів США або у 5,8 рази пояснюється початком широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну та пов'язаними із цим фінансово - економічними труднощами та політико - економічною невизначеністю. У 2023 році прямі іноземні інвестиції в Україну зросли з 1152 до 4247 млн. доларів США або у 3,7 рази. Це свідчить про повернення довіри іноземних інвесторів до України у 2023 році та їх дружню фінансову підтримку нашої країни у часи випробувань.

Найбільші суми іноземних інвестицій в Україну за період із 2012 року були саме у 2012 році [32].

Отже, у другому розділі ми зробили аналіз міжнародних фінансових потоків від експортно-імпортних операцій та від інвестиційної діяльності. Аналіз показує, що з 2015 року частка експорту у ВВП постійно зменшувалась з 52,8 % у 2015 році до 28,6 % у 2023 році. Рекордне зниження експорту у 2023 році було спричинено військовими діями та блокуванням кордонів України, через що не можна було вивезти збіжжя та інші експортні товари з України. Велике від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу у період війни на рівні 21 % від ВВП негативно впливає на економіку нашої країни, оскільки зменшує на цю суму фінансовий потік коштів до нашої держави. Економіка нашої країни втрачає кошти, які уходять за кордон та могли працювати на нашу економіку як інвестиційний ресурс. Український бюджет отримує менше податкових надходжень від експортних операцій, а

підприємства-експортери отримують менше обігових коштів для власної діяльності. На суму сальдо наша держава втрачає валютні надходження, збільшується попит на іноземну валюту, що негативно впливає на гривню, яка стає більш слабкою по відношенню до іноземних валют.

Суттєве скорочення у 2022 році інвестицій в Україну – з 6687 млн. доларів США до 1152 млн. доларів США або у 5,8 рази пояснюється початком широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну та пов'язаними із цим фінансово - економічними труднощами та політико - економічною невизначеністю. У 2023 році прямі іноземні інвестиції в Україну зросли з 1152 до 4247 млн. доларів США або у 3,7 рази. Це свідчить про повернення довіри іноземних інвесторів до України у 2023 році та їх дружню фінансову підтримку нашої країни у часи випробувань.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ

3.1. Сучасний стан міжнародних фінансових потоків України

Усі міжнародні фінансові потоки знаходять своє зведення у платіжному балансі України.

«Платіжний баланс підраховує всі операції, які здійснюють особи, компанії та державні органи України з фізичними особами, компаніями та державними органами за межами країни. Він підсумовує результати міжнародної торгівлі та фінансових операцій за певний період, наприклад, за рік. Таким чином платіжний баланс описує притік та відтік іноземної валюти в Україну» [35].

«Платіжний баланс складається з поточного рахунку та рахунку капіталу. Поточний рахунок підсумовує результати торгівлі товарами та послугами, чистий дохід від інвестицій (виплата дивідендів) та прямі платежі (наприклад, перекази від заробітчан). Рахунок капіталу відображає прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, зовнішні позики» [42].

«Платіжний баланс – це сукупність економічних операцій, які проводяться між резидентами та нерезидентами за певний період часу (рік, квартал, місяць). Платіжний баланс надається у формі статистичного звіту. Квартальні дані платіжного балансу публікуються на 75-80-ий день після звітного періоду. Якщо дані уточнювали, змінювалась методологія, виникли нові джерела інформації – дані за попередні періоди переглядаються. Річні дані стають остаточними через дев'ять місяців після закінчення звітного року. Квартальні дані більш деталізовані, ніж місячні.» [42]. Складає платіжний баланс та оприлюднює його Національний банк України. Платіжний баланс України за останні 5 років представлено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка платіжного балансу України
за 2019-2023 роки, млн. дол. США

Статті платіжного балансу	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
<u>А. Рахунок поточних операцій</u>	<u>-4 124</u>	<u>5 267</u>	<u>-3 882</u>	<u>7 972</u>	<u>-9 209</u>
Баланс товарів та послуг	-12 511	-2 378	-2 671	-25 737	-37 395
Баланс товарів	-14 261	-6 778	-6 642	-14 652	-28 795
Експорт товарів	46 091	45 143	63 113	40 899	34 678
Імпорт товарів	60 352	51 921	69 755	55 551	63 473
Баланс послуг	1 750	4 400	3 971	-11 085	-8 600
Експорт послуг	17 465	15 564	18 391	16 618	16 415
Імпорт послуг	15 715	11 164	14 420	27 703	25 015
Баланс первинних доходів	1 924	3 549	-5 833	8 481	5 264
Надходження	13 295	12 178	13 996	13 149	12 272
Виплати	11 371	8 629	19 829	4 668	7 008
Оплата праці (баланс)	12 754	11 717	13 568	12 826	11 281
Надходження	12 774	11 738	13 591	12 842	11 299
Виплати	20	21	23	16	18
Доходи від інвестицій (баланс)	-10 830	-8 168	-19 401	-4 345	-6 017
Надходження	521	440	405	307	973
Виплати	11 351	8 608	19 806	4 652	6 990
у т.ч. реінвестовані доходи	3 250	-488	4 949	327	3 160
Баланс вторинних доходів	6 463	4 096	4 622	25 228	22 922
Надходження	7 881	5 674	6 827	28 284	24 066
Виплати	1 418	1 578	2 205	3 056	1 144
В. Рахунок операцій з капіталом	38	-3	15	183	145
<i>Чисте кредитування (+)/ чисте запозичення (-) (=А+В)</i>	<i>-4 086</i>	<i>5 264</i>	<i>-3 867</i>	<i>8 155</i>	<i>-9 064</i>
<u>С. Фінансовий рахунок</u>	<u>-10 066</u>	<u>3 274</u>	<u>-4 354</u>	<u>11 055</u>	<u>-18 515</u>
Прямі інвестиції (сальдо)	-5 175	58	-7 518	-213	-4 205
Прямі інвестиції: активи	621	362	436	34	129
Прямі інвестиції: пасиви	5 796	304	7 954	247	4 334
у т. ч.					
реінвестування доходів	3 250	-488	4 949	327	3 160
боргові інструменти	887	32	1 819	-541	523
Портфельні інвестиції (сальдо)	-5 134	829	-1 024	2 026	2 733
Портфельні інвестиції: активи	411	152	-70	641	2 251
Портфельні інвестиції: пасиви	5 545	-677	954	-1 385	-482
Акціонерний капітал	49	173	-73	-11	2
Боргові цінні папери	5 496	-850	1 027	-1 374	-484
Центральний банк	0	0	0	0	0
Сектор державного управління	4 194	-311	-99	-1 276	-160
Банки	-795	-917	-576	-253	-147
Інші сектори	2 097	378	1 702	155	-177
Похідні фінансові інструменти (сальдо)	0	329	170	47	0
Похідні фінансові інструменти: пасиви	0	-329	-170	-47	0
Сектор державного управління	0	-329	-170	-47	0

Продовження таблиці 3.1

Інші інвестиції (сальдо)	1 437	2 809	5 844	8 931	-15 352
Інші інвестиції: активи	5 915	6 278	7 746	20 974	11 640
Центральний банк	-7	-15	34	183	-68
Сектор державного управління	0	0	0	0	0
Банки	3 768	819	903	1 456	495
Інші сектори	2 154	5 474	6 809	19 335	11 213
у т. ч.					
готівкова валюта поза банками	2 602	4 728	5 121	10 073	11 793
торгові кредити	-670	51	979	9 802	-543
Інші інвестиції: пасиви	4 478	3 469	1 902	12 043	26 992
Центральний банк	0	0	0	-92	-1
Сектор державного управління	1 037	1 509	1 547	14 749	26 028
Банки	-323	-164	372	-433	-83
Інші сектори	3 764	2 124	-17	-2 181	1 048
Довгострокові кредити	493	182	222	650	686
Короткострокові кредити	849	-469	130	103	52
Торгові кредити	2 422	2 411	-369	-2 934	310
Помилки та упущення	1 194	751	1 826	-264	1 691
D. Зведений баланс (= A + B - C=E)	5 980	1 990	487	-2 900	9 451
E. Резерви та пов'язані статті (= E.1 - E.2 - E.3 = D)	5 980	1 990	487	-2 900	9 451
E.1.Резервні активи	4 386	2 965	2 532	-2 268	11 393
E.2.Кредити МВФ	-1 594	975	-685	632	1 942
E.3.Розподіл СПЗ	0	0	2 730	0	0

Джерело [35].

Поточний рахунок платіжного балансу у 2023 році зведено з дефіцитом у 9,2 млрд. дол. США або 5,2 % від ВВП, порівняно із профіцитом у 8,0 млрд. дол. або 5,0 % від ВВП у 2022 році. Дефіцит сформувався із-за значного розширення дефіциту товарів і послуг, із-за збільшення імпорту товарів та зниження їх експорту. Також, скоротився профіцит первинних доходів: знизилась надходження із оплати праці та збільшилися виплати за інвестиційними доходами. На збільшення дефіциту поточного рахунку, також, вплинуло скорочення (порівняно із минулим роком) грантів від міжнародних партнерів. Без врахування реінвестованих доходів та грантів дефіцит поточного рахунку балансу становив 17,8 млрд. дол., або 10,0 % від ВВП. У 2022 році дефіцит становив 6,3 млрд. дол. США, або 4 % від ВВП.

Надходження капіталу за фінансовим рахунком було у сумі 18,5 млрд. дол. США, порівняно із чистим відпливом у 11,2 млрд. дол. США у 2022

році. Суттєве надходження до державного сектору лише частково компенсувалося відпливом з приватного сектору. Чисте надходження коштів до державного сектору становило 25,9 млрд. дол. США (у 2022 році надійшло 13,2 млрд. дол. США) та зумовлювалося залученням міжнародних позик від партнерів на суму 26,0 млрд. дол. США. Водночас, чисті виплати за державними цінними паперами склали 160 млн. дол. США [35].

У 2023 році платіжний баланс України було зведено з суттєвим профіцитом у сумі 9,5 млрд. дол. США, тоді як у 2022 році дефіцит склав 2,9 млрд. дол. США [35].

Окрім експорту товарів та послуг, основними каналами надходження іноземних коштів до країни є:

- поточні трансферти населенню, бізнесу, недержавним організаціям, гранти сектору державного управління;
- зовнішні офіційні кредити, у в т.ч. від МВФ;
- оплата праці українців за кордоном;
- міжнародна грантова та кредитна допомога.

Поряд із імпортом товарів і послуг, відплив іноземної валюти за кордон відбувався за такими напрямками:

- чиста купівля готівкової іноземної валюти;
- виплата доходів за іноземними кредитами й інвестиціями;
- розміщення вітчизняними банками коштів у іноземних банках та купівля вітчизняними банками боргових цінних паперів нерезидентів [7].

У 2022-2023 роках основним каналом надходження валюти в Україну стала міжнародна грантова та кредитна допомога, оскільки потреба у фінансуванні армії забирала усі податки, які збирала держава.

Міжнародна фінансова допомога є надзвичайно важливою в умовах війни, оскільки дозволяє покрити дефіцит платіжного балансу України та покращити стан валютних резервів.

У структурі міжнародної допомоги у 2023 році переважали кредитні кошти, їх було більше 65%. Решта 35% - грантова допомога. За підсумками

2023 року міжнародні надходження від партнерів склали більше 40 млрд. дол. допомоги, з яких біля 2 млрд. дол. – це чисте позикове фінансування від МВФ, 28 млрд. дол. - позикове фінансування від офіційних кредиторів, більше 12 млрд. дол. – гранти [35, 7].

Головними джерелами для фінансування державного бюджету в умовах обмеженості податків стали зарубіжні позики та гранти (рис. 3.1). Особливо важливими для України були гранти американського уряду та ЄС, оскільки вони не потребують в подальшому повернення. Вони стали основним джерелом фінансування цивільного бюджету для України у період війни.

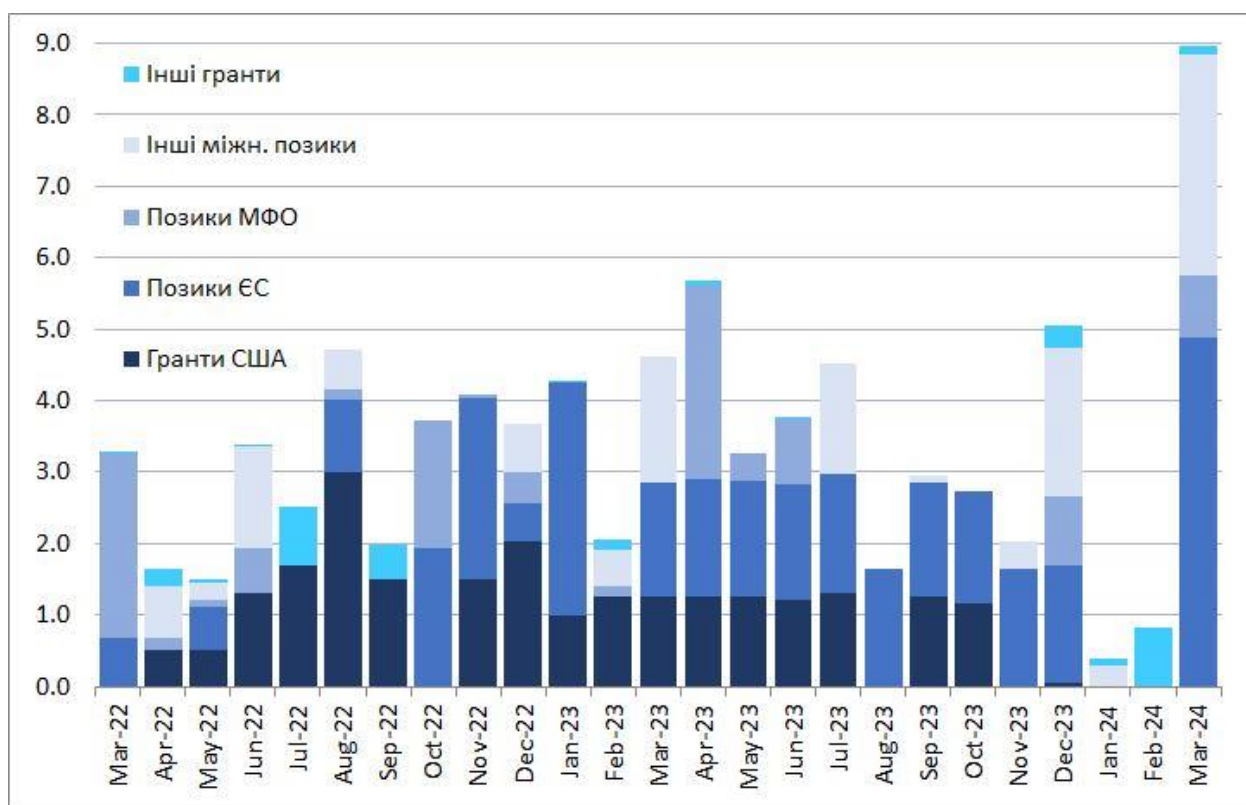

Рис. 3.1. Міжнародні гранти та позики Україні
за березень 2022 – березень 2024 рр., млрд.дол.[23]

Незважаючи на величезне за роки незалежності надходження в економіку нашої держави міжнародної допомоги, стан платіжного балансу України показує високий ступінь зовнішньої вразливості економіки.

Основними факторами потенційної валютної нестабільності для нашої економіки є:

- значне негативне сальдо торгівлі товарами та послугами, скорочення експортних надходжень, зростання потреб у імпорті;

- переважання у складі джерел фінансування платіжного балансу України зовнішньої неринкової допомоги;

- вплив національного капіталу в готівкову іноземну валюту та боргові цінні папери нерезидентів, взамін його інвестування у облігації уряду або основні фонди вітчизняних підприємств [7].

Руйнування виробничого потенціалу вітчизняних підприємств, часткова втрата робочої сили, падіння продуктивності, блокування морських й сухопутних торговельних шляхів, негативно впливають на конкурентоспроможність вітчизняних товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках. Це підвищує валютні ризики для економіки та вимагає додаткові потреби у імпорті.

3.2. Проблеми міжнародних фінансових відносин України та напрями їх вирішення

Розглянемо основні проблеми щодо міжнародного фінансування України та перспективи їх вирішення.

Для нашої держави основними проблемами у сфері міжнародних фінансових потоків та міжнародних економічних відносин на теперішньому етапі є наступні.

- 1) існування значного зовнішнього боргу України перед іноземними кредиторами, який станом на 30 квітня 2024 року зріс до 4,299 трлн. грн. [8]. Особливо зовнішній борг зріс у 2022-2023 роки, коли наша держава внаслідок воєнних дій та потреби у фінансуванні цивільних видатків,

оскільки податки ішли на фінансування армії, позичала великі суми до бюджету через механізми зовнішнього кредитування

На рис. 3.2. представлено динаміку зростання зовнішнього боргу для України за 2010 - 2023 роки:

Рис. 3.2. Динаміка зростання зовнішнього боргу України з 2010 по 2023 роки, млрд. грн. [13]

Із малюнку 3.2 можна побачити, що зовнішній борг нашої держави протягом останніх 14 років постійно зростає.

Якщо у 2010 році він дорівнював 277,8 млрд. грн., то у 2023 році зовнішній борг зріс до 3772,0 млрд. грн., тобто відбулось зростання боргу за 14 років у 13,1 рази. Особливо, темпи зростання зросли у 2022-2023 роки, так зовнішній борг за ці два роки зріс з 1560,2 до 3771,0 млрд. грн., або у 2,42 рази. Зростання зовнішнього боргу збільшує залежність нашої держави від іноземних кредиторів, зростають кредитні ризики та ризики вчасного

неповернення коштів та зростають витрати бюджету на погашення відсотків за боргом.

На рис. 3.3. представлено динаміку зовнішніх боргів України з 2010 по 2023 роки у доларовому еквіваленті:

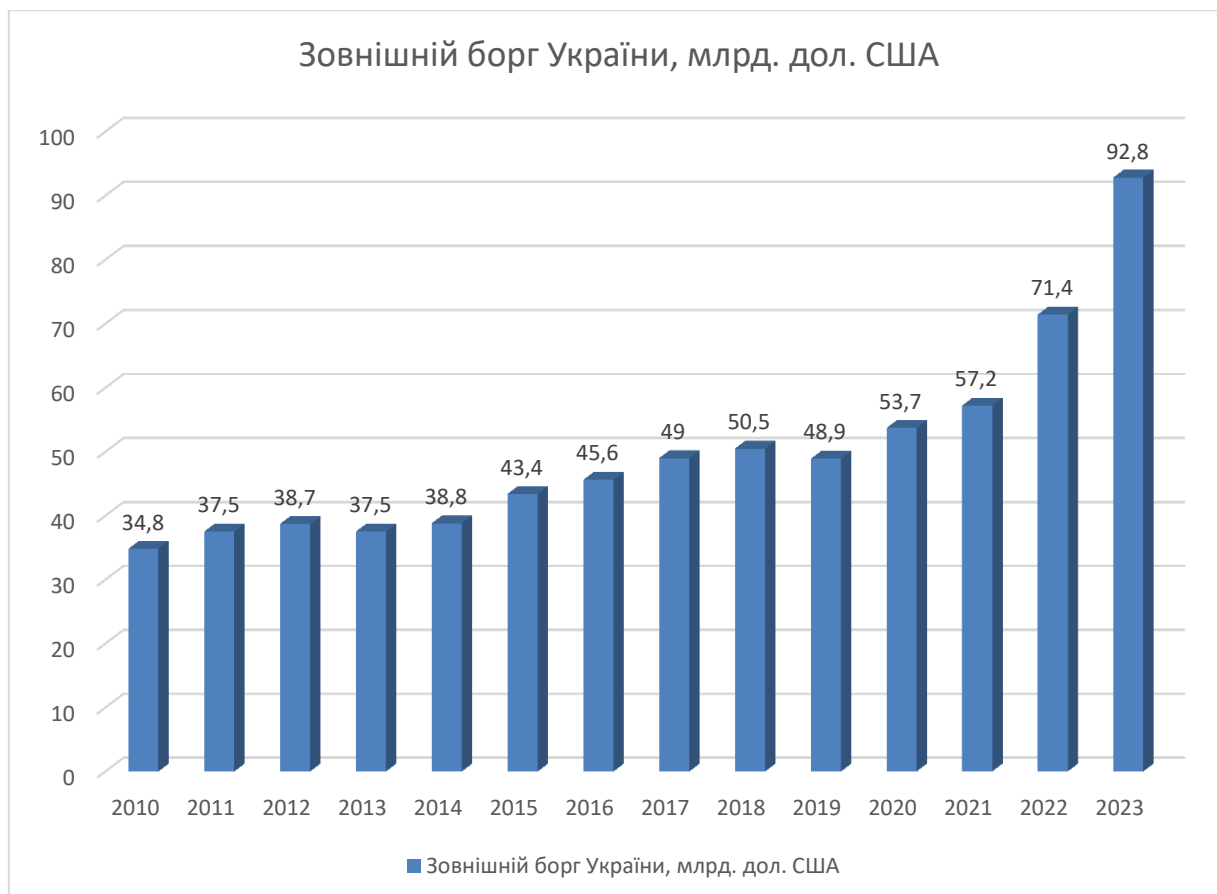

Рис. 3.3. Динаміка зростання зовнішнього боргу України за 2010-2023 роки, у млрд. доларів США [13]

Протягом 2010 - 2023 років зовнішній борг України постійно зростає, оскільки він збільшився з 34,9 млрд. дол. США у 2010 році до 93 млрд. дол. США у 2023 році, або зріс майже у 3 рази.

Стрімке зростання зовнішніх боргів України є значною проблемою нашого уряду, оскільки ці борги потрібно постійно віддавати. Разом із зростанням боргу зростають і відсотки на ці борги. Відтак, до бюджету будуть закладатись із кожним роком все більші суми відсотків на цей борг. Це є негативним фактором, оскільки суми відсотків у бюджеті можна було б

спрямувати на важливі цілі для військового, соціального або економічного розвитку.

2) Іншою значною проблемою для України є скорочення суми поступлення іноземних інвестицій до України, особливо таке скорочення відбулося після початку вторгнення у 2022 році. Динаміка суми іноземних інвестицій до України з 2012 по 2023 роки відображена на рис. 3.4.

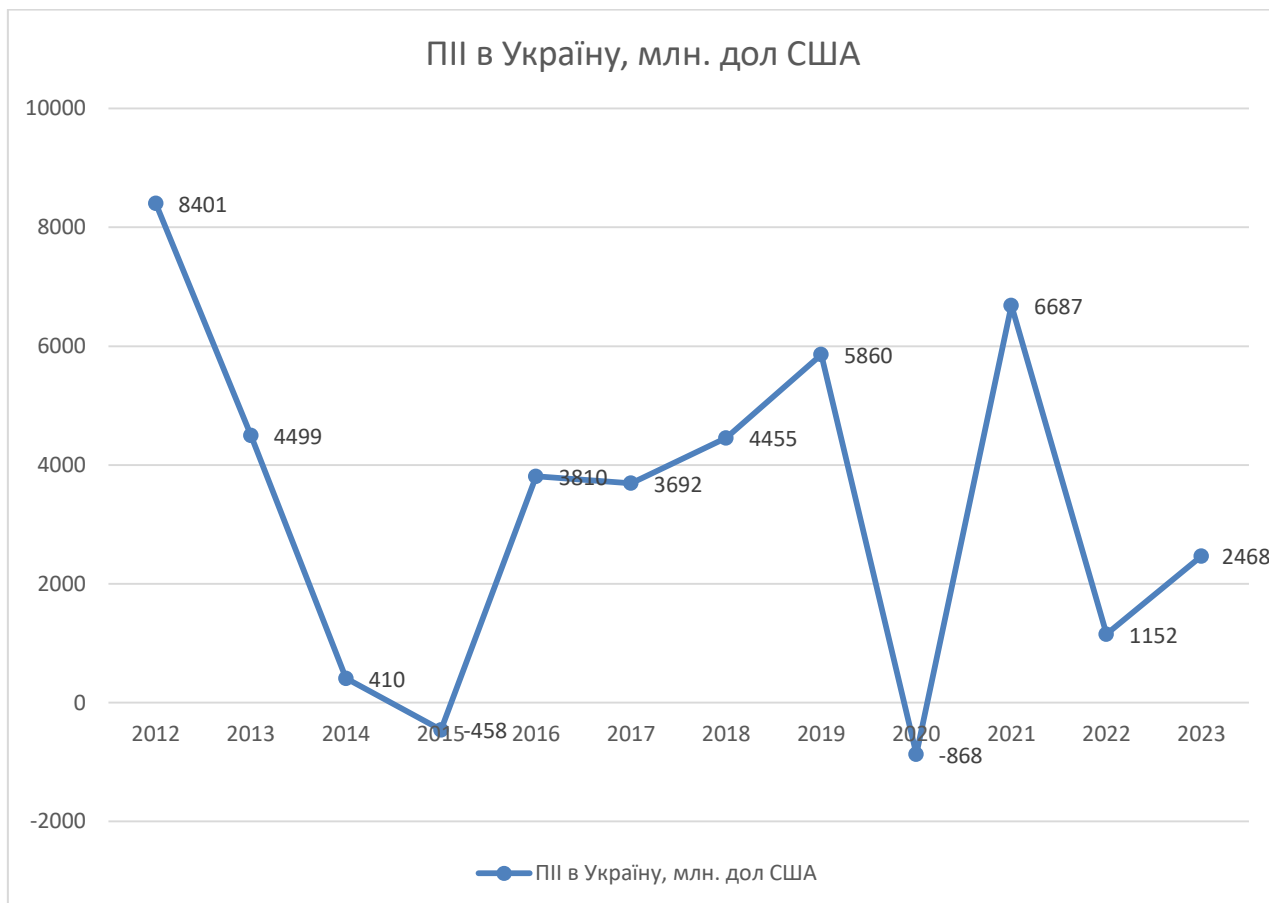

Рис. 3.4. Прямі іноземні інвестиції до України з 2012 по 2023 роки [32]

У 2015 році, 2020 році та у 2022 році відбулося значне скорочення іноземних інвестицій до України. Це було спричинено: у 2015 та у 2022 роках – агресією армії РФ проти України, а у 2020 році причиною скорочення стала фінансово-економічна криза, пов'язана із пандемією коронавірусу.

3) Наступною значущою проблемою для міжнародного фінансування України є хронічне від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, динаміка якого зображена на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Сальдо зовнішньоторговельного балансу України
з 2014 по 2023 роки, % до ВВП [35]

Існування негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу України означає, що з нашої держави на цю суму більше виходить коштів, ніж заходить. На суму сальдо наша держава втрачає валютні надходження, збільшується попит на іноземну валюту, що негативно впливає на гривню, яка стає більш слабкою по відношенню до іноземних валют. Український бюджет отримує менше податкових надходжень від експортних операцій, а підприємства-експортери отримують менше обігових коштів для власної діяльності.

Отже, для вирішення цих проблем у міжнародному фінансуванні Україні потрібно буде:

1) зменшити зовнішній борг України. Для цього потрібно попросити міжнародних кредиторів частково списати борги України, а частково погодитись на відтермінування виплати заборгованості та відсотків за нею. Україна понесла втрати економіки та людей у війні, тому кредитори можуть

це врахувати при прийнятті рішень щодо фінансових поступок Україні по кредиторський зовнішній заборгованості.

2) працювати над збільшенням інвестицій, які поступають до України, щоб українська економіка мала фінансові ресурси для свого відновлення та подальшого розвитку. Після нашої перемоги у війні, уряду потрібно буде залучати іноземні інвестиції в українську економіку.

3) поступово збільшувати експорт для того, щоб скоротити сальдо зовнішньої торгівлі.

Основними напрямками для збільшення міжнародних фінансових потоків до України з метою покращення впливу на фінансову систему та економіку України є наступні:

- поступове скорочення зовнішнього боргу України, яке буде сприяти зменшенню заборгованості перед іноземними кредиторами і зменшенню боргових відсотків. Вивільнені кошти від цих заходів можна буде спрямувати на її економічний та соціальний розвиток.

- створення та зберігання в Україні сприятливого інвестиційного клімату для залучення нових іноземних інвестицій та створення умов подальшого відновлення надходження інвестицій до України. Одним із кроків до цього потрібно провести судову реформу, щоб інвестори були впевнені у справедливості та захищеності своїх коштів;

- перемовини влади із Паризьким та Лондонським клубом кредиторів нашої держави щодо списання частини зовнішніх боргів України. Оскільки Україна на передовій війни відстоює інтереси демократії у Європі, іноземні кредитори можуть простити половину боргу України перед ними, віддячивши так нашій державі за її людські та матеріальні втрати;

- залучення більше міжнародних нових грантів, трансфертів, а не позичати, оскільки гранти не потрібно повертати, а позики - потрібно;

- прозоре звітування уряду України про використання залучених від міжнародних партнерів коштів. Якщо уряди та громадяни Західних держав та міжнародні організації побачать, як Україна прозоро та за призначенням

використовує усі передані іноземні кошти, вони і надалі будуть співпрацювати з нами та передавати нові кошти для нашої країни;

- рішуче проводити подальші демократичні реформи для утвердження прогресивного демократичного ладу в Україні;

- використання іноземних позик та допомоги для економічного розвитку нашої держави із метою, щоб у майбутньому ці кошти приносили прибуток й створювали нові робочі місця;

- стабільний валютний курс для прогнозованості та зменшення курсових та валютних ризиків від коливань;

- покращення експортних можливостей і створення гарних умов для вітчизняних експортерів з метою збільшення експорту товарів та послуг, оскільки експорт забезпечує надходження валют до України;

- достатнє накопичення золотовалютних резервів Національним Банком України для покращення стану платіжного балансу.

Отже, усі вхідні та вихідні міжнародні фінансові потоки знаходять своє відображення у платіжному балансі України. Платіжний баланс обліковує всі операції, які здійснюють особи, підприємства та державні органи України із фізичними особами, підприємствами та державними органами за кордоном. Він показує результати міжнародної торгівлі і фінансових операцій за один рік. Платіжний баланс обліковує притік та відтік іноземної валюти до України.

У 2023 році платіжний баланс України було зведено з суттєвим профіцитом у сумі 9,5 млрд. дол. США, тоді як у 2022 році дефіцит склав 2,9 млрд. дол. США [35].

Окрім експорту товарів та послуг, основними каналами надходження іноземних коштів до країни є:

- поточні трансферти населенню, бізнесу, недержавним організаціям, гранти сектору державного управління;

- зовнішні офіційні кредити, у в т.ч. від МВФ;

- оплата праці українців за кордоном;

- міжнародна грантова та кредитна допомога.

Поряд із імпортом товарів і послуг, вплив іноземної валюти за кордон відбувався за такими напрямками:

- чиста купівля готівкової іноземної валюти;
- виплата доходів за іноземними кредитами й інвестиціями;
- розміщення вітчизняними банками коштів у іноземних банках та купівля вітчизняними банками боргових цінних паперів нерезидентів.

У 2022-2023 роках основним каналом надходження валюти в Україну стала міжнародна грантова та кредитна допомога, оскільки потреба у фінансуванні армії забирала усі податки, які збирала держава.

Незважаючи на величезне за роки незалежності надходження в економіку нашої держави міжнародної допомоги, стан платіжного балансу України показує високий ступінь зовнішньої вразливості економіки. Основними факторами потенційної валютної нестабільності для нашої економіки є:

- значне негативне сальдо торгівлі товарами та послугами, скорочення експортних надходжень, зростання потреб у імпорті;
- переважання у складі джерел фінансування платіжного балансу України зовнішньої неринкової допомоги;
- вплив національного капіталу в готівкову іноземну валюту та боргові цінні папери нерезидентів, взаємін його інвестування у облігації уряду або основні фонди вітчизняних підприємств.

Іншими суттєвими проблемами щодо міжнародних фінансових потоків для України були значний зовнішній борг, яка станом на 30 квітня 2024 року зріс до 4,299 трлн. грн. та скорочення у зв'язку із війною іноземного інвестування в Україну.

Основними напрямками для збільшення міжнародних фінансових потоків до України з метою покращення впливу на фінансову систему та економіку України є наступні:

- створення в Україні сприятливого інвестиційного клімату для залучення нових іноземних інвестицій та створення умов подальшого відновлення надходження інвестицій до України. Одним із кроків до цього потрібно провести судову реформу, щоб інвестори були впевнені у справедливості та захищеності своїх коштів;

- перемовини влади із Паризьким та Лондонським клубом кредиторів нашої держави щодо списання частини зовнішніх боргів України. Оскільки Україна на передовій війни відстоює інтереси демократії у Європі, іноземні кредитори можуть простити половину боргу України перед ними, віддячивши так нашій державі за її людські та матеріальні втрати;

- залучення більше міжнародних нових грантів, трансфертів, а не позичати, оскільки гранти не потрібно повертати, а позики - потрібно;

- прозоре звітування уряду України про використання залучених від міжнародних партнерів коштів. Якщо уряди та громадяни Західних держав та міжнародні організації побачать, як Україна прозоро та за призначенням використовує усі передані іноземні кошти, вони і надалі будуть співпрацювати з нами та передавати нові кошти для нашої країни;

- використання іноземних позик та допомоги для економічного розвитку нашої держави із метою, щоб у майбутньому ці кошти приносили прибуток й створювали нові робочі місця;

- стабільний валютний курс для прогнозованості та зменшення курсових та валютних ризиків від коливань;

- покращення експортних можливостей і створення гарних умов для вітчизняних експортерів з метою збільшення експорту товарів та послуг, оскільки експорт забезпечує надходження валют до України.

ВИСНОВКИ

Міжнародні валютно-фінансові потоки - це потоки іноземної валюти та/або інших фінансових активів, обумовлені економічною або іншою діяльністю економічних суб'єктів.

Міжнародні фінансові потоки потрібні для переміщення товарів, послуг і міждержавного перерозподілу грошового капіталу між конкуруючими суб'єктами світового ринку. Вони дають уявлення про стан ринку та іншу інформацію, що слугує орієнтиром для прийняття рішень менеджерами.

До основних каналів руху міжнародних фінансових потоків відносяться наступні:

- 1) валютні, кредитні та платіжні послуги для обслуговування купівлі та продажу товарів (включаючи золото) та послуг;
- 2) торгівля валютою;
- 3) операції із цінними паперами та іншими фінансовими інструментами;
- 4) іноземні інвестиції в основний і оборотний капітал;
- 5) перерозподіл частини національного доходу через бюджети у вигляді допомоги країнам, що розвиваються і національних внесків до міжнародних організацій.

У другому розділі зроблено аналіз міжнародних фінансових потоків від експортно-імпортних операцій та від інвестиційної діяльності. Аналіз показує, що з 2015 року частка експорту у ВВП постійно зменшувалась з 52,8 % у 2015 році до 28,6 % у 2023 році. Рекордне зниження експорту у 2023 році було спричинено військовими діями та блокуванням кордонів України, через що не можна було вивезти збіжжя та інші експортні товари з України. Велике від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу у період війни на рівні 21 % від ВВП негативно впливає на економіку нашої країни, оскільки зменшує

на цю суму фінансовий потік коштів до нашої держави. Економіка нашої країни втрачає кошти, які уходять за кордон та могли працювати на нашу економіку як інвестиційний ресурс. Український бюджет отримує менше податкових надходжень від експортних операцій, а підприємства-експортери отримують менше обігових коштів для власної діяльності. На суму сальдо наша держава втрачає валютні надходження, збільшується попит на іноземну валюту, що негативно впливає на гривню, яка стає більш слабкою по відношенню до іноземних валют.

Суттєве скорочення у 2022 році інвестицій в Україну – з 6687 млн. доларів США до 1152 млн. доларів США або у 5,8 рази пояснюється початком широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну та пов'язаними із цим фінансово - економічними труднощами та політико - економічною невизначеністю. У 2023 році прями іноземні інвестиції в Україну зросли з 1152 до 4247 млн. доларів США або у 3,7 рази. Це свідчить про повернення довіри іноземних інвесторів до України у 2023 році та їх дружню фінансову підтримку нашої країни у часи випробувань.

Усі вхідні та вихідні міжнародні фінансові потоки знаходять своє відображення у платіжному балансі України. Платіжний баланс обліковує всі операції, які здійснюють особи, підприємства та державні органи України із фізичними особами, підприємствами та державними органами за кордоном. Він показує результати міжнародної торгівлі і фінансових операцій за один рік. Платіжний баланс обліковує притік та відтік іноземної валюти до України.

У 2023 році платіжний баланс України було зведено з суттєвим профіцитом у сумі 9,5 млрд. дол. США, тоді як у 2022 році дефіцит склав 2,9 млрд. дол. США.

Окрім експорту товарів та послуг, основними каналами надходження іноземних коштів до країни є:

- поточні трансферти населенню, бізнесу, недержавним організаціям, гранти сектору державного управління;

- зовнішні офіційні кредити, у в т.ч. від МВФ;
- оплата праці українців за кордоном;
- міжнародна грантова та кредитна допомога.

Поряд із імпортом товарів і послуг, відплив іноземної валюти за кордон відбувався за такими напрямками:

- чиста купівля готівкової іноземної валюти;
- виплата доходів за іноземними кредитами й інвестиціями;
- розміщення вітчизняними банками коштів у іноземних банках та купівля вітчизняними банками боргових цінних паперів нерезидентів.

У 2022-2023 роках основним каналом надходження валюти в Україну стала міжнародна грантова та кредитна допомога, оскільки потреба у фінансуванні армії забирала усі податки, які збирала держава.

Стан платіжного балансу України показує високий ступінь зовнішньої вразливості економіки. Основними факторами потенційної валютної нестабільності для нашої економіки є:

- значне негативне сальдо торгівлі товарами та послугами, скорочення експортних надходжень, зростання потреб у імпорті;
- переважання у складі джерел фінансування платіжного балансу України зовнішньої неринкової допомоги;
- відплив національного капіталу в готівкову іноземну валюту та боргові цінні папери нерезидентів, взамін його інвестування у облігації уряду або основні фонди вітчизняних підприємств.

Іншими суттєвими проблемами щодо міжнародних фінансових потоків для України були значний зовнішній борг, яка станом на 30 квітня 2024 року зріс до 4,299 трлн. грн. та скорочення у зв'язку із війною іноземного інвестування в Україну.

Основними напрямками для збільшення міжнародних фінансових потоків до України з метою покращення впливу на фінансову систему та економіку України є наступні:

- створення в Україні сприятливого інвестиційного клімату для залучення нових іноземних інвестицій та створення умов подальшого відновлення надходження інвестицій до України. Одним із кроків до цього потрібно провести судову реформу, щоб інвестори були впевнені у справедливості та захищеності своїх коштів;

- перемовини влади із Паризьким та Лондонським клубом кредиторів нашої держави щодо списання частини зовнішніх боргів України. Оскільки Україна на передовій війни відстоює інтереси демократії у Європі, іноземні кредитори можуть простити половину боргу України перед ними, віддячивши так нашій державі за її людські та матеріальні втрати;

- залучення більше міжнародних нових грантів, трансфертів, а не позичати, оскільки гранти не потрібно повертати, а позики - потрібно;

- прозоре звітування уряду України про використання залучених від міжнародних партнерів коштів. Якщо уряди та громадяни Західних держав та міжнародні організації побачать, як Україна прозоро та за призначенням використовує усі передані іноземні кошти, вони і надалі будуть співпрацювати з нами та передавати нові кошти для нашої країни;

- використання іноземних позик та допомоги для економічного розвитку нашої держави із метою, щоб у майбутньому ці кошти приносили прибуток й створювали нові робочі місця;

- стабільний валютний курс для прогнозованості та зменшення курсових та валютних ризиків від коливань;

- покращення експортних можливостей і створення гарних умов для вітчизняних експортерів з метою збільшення експорту товарів та послуг, оскільки експорт забезпечує надходження валют до України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баєва О.С. Роль міжнародного кредиту в розвитку світової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2014. № 1. С. 110-114.
2. Біленко Ю.І. Міжнародні фінансові потоки в країни Центральної та Східної Європи після глобальної фінансової кризи 2008 року: структурні особливості. *Економічний простір*. 2024. № 191. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-25> (дата звернення 20.05.2024 р.)
3. Бюджет на третину порожній. Де уряд братиме кошти, якщо США та ЄС не допоможуть. *Економічна правда*. 2023. 20 листопада. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/12/7/707415/> (дата звернення 20.05.2024 р.)
4. Валовий внутрішній продукт в Україні. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 20.05.2024 р.)
5. Горбач Л.М., Плотніков О.В. Міжнародні фінанси: підручник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. 528 с.
6. Грінченко А. Ю. Зростання державного боргу та зовнішніх запозичень – шлях до падіння рівня економічної безпеки в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. №1, т. 29. С. 7-10.
7. Данилишин Богдан. Платіжний баланс: де межа стабільності? *Економічна правда*. 2023. 14 грудня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/14/707698/> (дата звернення 20.05.2024 р.)
8. Державний борг України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення 20.05.2024 р.)
9. Дефіцит державного бюджету України. *Open budget*. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL:

<https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2023&budgetType=NATIONAL>

(дата звернення 5.04.2024 р.)

10. Доліновська О. Я. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом та перспективи розвитку економіки держави. *Ефективна економіка*. 2012. № 9. С. 6-12.

11. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Листопад 2023 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-lystopad-2023-roku> (дата звернення 20.05.2024 р.)

12. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Серпень 2023 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-serpen-2023-roku> (дата звернення 20.05.2024 р.).

13. Зовнішній державний борг України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> (дата звернення 20.05.2024 р.).

14. Івасів Б. С. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посібник. Вектор, 2013. 571 с.

15. Касянок К.Г. Міжнародні інвестиційні потоки в умовах глобальних фінансових дисбалансів. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск № 3. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/7.pdf (дата звернення 20.05.2024 р.).

16. Ковниченко С. О. Залучення зовнішніх державних запозичень та їх вплив на розвиток економіки України. *Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2019. №20. С. 194-199.

17. Козак Ю., Пахомова Ю., Логвінова Н. Міжнародна макроекономіка. Київ: ЦУЛ. 2017.

18. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси: Навчальний посібник. Вид 3-тє перероб. і доповнено. К.: Центр учбової літератури, 2007. 640 с
19. Клименко К.В. Актуальні питання співробітництва України з МВФ у період викликів і загроз COVID-19. *Фінанси України*. 2020. № 7. – С. 92-115.
20. Кульбіда М. В. Роль міжнародних фінансових інституцій в міжнародній фінансовій архітектурі. *Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку*: матеріали міжн. наук.-прак. конф. 2015. №1 С. 17-19.
21. Левандівський, О. Т., Щур, Р. І., Мацьків, В. В., & Кохан, І. В. (2023). ФІНАНСОВІ ПОТОКИ У МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ (УКРАЇНА – ЄС). *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 22(1(53), 9–23. [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.1\(53\).288353](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.1(53).288353) (дата звернення 20.05.2024 р.)
22. Макаренко М.І. Міжнародні фінанси: Навчальний посібник. К.: 2013. 548 с.
23. Міжнародні гранти та позики Україні за березень 2022 – березень 2024 рр. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=3409399229367391&id=100008920419539&rdid=lnF5tq5cY7bfu3Qh (дата звернення 5.04.2024 р.)
24. Мелих О.Ю. Державний кредит і сучасний стан державного боргу України. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/85.pdf (дата звернення 20.05.2024 р.)
25. Мороз Н.В., Косик В.М. Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів у період війни. *Проблеми сучасних трансформацій*. № 5. 2022. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-01> (дата звернення 20.05.2024 р.)

26. Нова угода з МВФ: скільки коштів та за якими програмами Україна отримувала за час членства. *Слово і діло*. 4 квітня 2023 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/04/infografika/ekonomika/nova-uhoda-mvf-skilky-koshtiv-ta-yakymy-prohramamy-ukrayina-otrymuvala-chas-chlenstva> (дата звернення 20.05.2024 р.)

27. Новіков Вадим. Незаконні фінансові потоки: як Україна може використати ці кошти для економічного зростання. *Економічна правда*. 2019. 20 серпня. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/08/20/650678/> (дата звернення 20.05.2024 р.).

28. Олійник А.А. Міжнародні фінансові організації як складова фінансової глобалізації. *Ефективна економіка*. 2017. № 10. С. 9-15.

29. Оспіщев В.І., Близнюк О.П..Міжнародні фінанси: Навч. посіб. К.: Знання. 2006. 335 с.

30. Платіжний баланс України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/> (дата звернення 20.05.2024 р.)

31. Приказюк Н. В. Державні запозичення: світовий досвід та особливості здійснення в Україні. *Економіка та держава*. 2021. №5. С. 12-14.

32. Прямі іноземні інвестиції в Україну. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 20.05.2024 р.)

33. Ринейська Л.С. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах інтеграції у світовий економічний простір. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. С. 32-37.

34. Сизранцев Г. О. Управління державним боргом України: проблеми та напрями оптимізації. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2020. №12. С. 56-60.

35. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення 20.05.2024 р.).

36. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Національний банк України. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (дата звернення 20.05.2024 р.)

37. Тарасевич Н. В. Державний кредит в Україні: оцінка сучасного стану на внутрішньому ринку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3 (08). С. 327-333.

38. Туболец, І.І., Ткаліч О.В. Глобалізація міжнародних фінансових ринків. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2019. № 1. С. 133-141.

39. У НБУ розповіли, скільки фінансової допомоги отримала Україна з початку війни. *Слово і діло*. 30 липня 2023 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/30/novyna/ekonomika/nbu-rozpovily-skilky-finansovoyi-dopomohy-otrymala-ukrayina-pochatku-vijny> (дата звернення 20.05.2024 р.)

40. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 вересня. *Економічна правда*. 6 вересня 2023 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/6/691164/> (дата звернення 20.05.2024 р.)

41. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 серпня. *Економічна правда*. 2 серпня 2023 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/2/689933/> (дата звернення 20.05.2024 р.)

42. Чому платіжний баланс важливіший за курс долара. Київська школа економіки. URL: <https://kse.ua/ua/community/stories/chomu-platizhniy-balans-vazhlivishiy-kursu-dolara/> (дата звернення 20.05.2024 р.).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Динаміка платіжного балансу України

за 2019-2023 роки, млн. дол. США

Статті платіжного балансу	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
А. Рахунок поточних операцій	-4 124	5 267	-3 882	7 972	-9 209
Баланс товарів та послуг	-12 511	-2 378	-2 671	-25 737	-37 395
Баланс товарів	-14 261	-6 778	-6 642	-14 652	-28 795
Експорт товарів	46 091	45 143	63 113	40 899	34 678
Імпорт товарів	60 352	51 921	69 755	55 551	63 473
Баланс послуг	1 750	4 400	3 971	-11 085	-8 600
Експорт послуг	17 465	15 564	18 391	16 618	16 415
Імпорт послуг	15 715	11 164	14 420	27 703	25 015
Баланс первинних доходів	1 924	3 549	-5 833	8 481	5 264
Надходження	13 295	12 178	13 996	13 149	12 272
Виплати	11 371	8 629	19 829	4 668	7 008
Оплата праці (баланс)	12 754	11 717	13 568	12 826	11 281
Надходження	12 774	11 738	13 591	12 842	11 299
Виплати	20	21	23	16	18
Доходи від інвестицій (баланс)	-10 830	-8 168	-19 401	-4 345	-6 017
Надходження	521	440	405	307	973
Виплати	11 351	8 608	19 806	4 652	6 990
у т.ч. реінвестовані доходи	3 250	-488	4 949	327	3 160
Баланс вторинних доходів	6 463	4 096	4 622	25 228	22 922
Надходження	7 881	5 674	6 827	28 284	24 066
Виплати	1 418	1 578	2 205	3 056	1 144
В. Рахунок операцій з капіталом	38	-3	15	183	145
<i>Чисте кредитування (+)/ чисте запозичення (-) (=А+В)</i>	<i>-4 086</i>	<i>5 264</i>	<i>-3 867</i>	<i>8 155</i>	<i>-9 064</i>
С. Фінансовий рахунок	-10 066	3 274	-4 354	11 055	-18 515
Прямі інвестиції (сальдо)	-5 175	58	-7 518	-213	-4 205
Прямі інвестиції: активи	621	362	436	34	129
Прямі інвестиції: пасиви	5 796	304	7 954	247	4 334
у т. ч.					
реінвестування доходів	3 250	-488	4 949	327	3 160
боргові інструменти	887	32	1 819	-541	523
Портфельні інвестиції (сальдо)	-5 134	829	-1 024	2 026	2 733
Портфельні інвестиції: активи	411	152	-70	641	2 251
Портфельні інвестиції: пасиви	5 545	-677	954	-1 385	-482
Акціонерний капітал	49	173	-73	-11	2
Боргові цінні папери	5 496	-850	1 027	-1 374	-484
Центральний банк	0	0	0	0	0
Сектор державного управління	4 194	-311	-99	-1 276	-160
Банки	-795	-917	-576	-253	-147
Інші сектори	2 097	378	1 702	155	-177
Похідні фінансові інструменти (сальдо)	0	329	170	47	0
Похідні фінансові інструменти: пасиви	0	-329	-170	-47	0
Сектор державного управління	0	-329	-170	-47	0

Продовження додатку А

Інші інвестиції (сальдо)	1 437	2 809	5 844	8 931	-15 352
Інші інвестиції: активи	5 915	6 278	7 746	20 974	11 640
Центральний банк	-7	-15	34	183	-68
Сектор державного управління	0	0	0	0	0
Банки	3 768	819	903	1 456	495
Інші сектори	2 154	5 474	6 809	19 335	11 213
у т. ч.					
готівкова валюта поза банками	2 602	4 728	5 121	10 073	11 793
торгові кредити	-670	51	979	9 802	-543
Інші інвестиції: пасиви	4 478	3 469	1 902	12 043	26 992
Центральний банк	0	0	0	-92	-1
Сектор державного управління	1 037	1 509	1 547	14 749	26 028
Банки	-323	-164	372	-433	-83
Інші сектори	3 764	2 124	-17	-2 181	1 048
Довгострокові кредити	493	182	222	650	686
Короткострокові кредити	849	-469	130	103	52
Торгові кредити	2 422	2 411	-369	-2 934	310
Помилки та упущення	1 194	751	1 826	-264	1 691
D. Зведений баланс (= A + B - C=E)	5 980	1 990	487	-2 900	9 451
E. Резерви та пов'язані статті (= E.1 - E.2 - E.3 = D)	5 980	1 990	487	-2 900	9 451
E.1.Резервні активи	4 386	2 965	2 532	-2 268	11 393
E.2.Кредити МВФ	-1 594	975	-685	632	1 942
E.3.Розподіл СПЗ	0	0	2 730	0	0

АНОТАЦІЯ

Тимко О.Р. Міжнародні фінансові потоки: зміст, склад, роль у формуванні фінансових ресурсів. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні та практичні аспекти міжнародних фінансових потоків, визначено їх склад та роль у формуванні фінансових ресурсів. Здійснено аналіз міжнародних фінансових потоків України від торгової діяльності та інвестування. Досліджені проблеми міжнародних фінансових відносин України та напрями їх вирішення в сучасних умовах.

Ключові слова: міжнародні фінансові потоки, експорт, імпорт, інвестування, платіжний баланс, сальдо платіжного балансу.

ABSTRACT

Timko O.R. International financial flows: content, composition, role in the formation of financial resources. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

In the qualification work, the theoretical and practical aspects of international financial flows are investigated, their composition and role in the formation of financial resources is determined. An analysis of Ukraine's international financial flows from trade and investment was carried out. The problems of Ukraine's international financial relations and directions for their solution in modern conditions are studied.

Key words: international financial flows, export, import, investment, balance of payments, balance of payments.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ О.Р. Тимко